ZEELAND 2050

BOUWEN AAN DE DELTA
VAN DE TOEKOMST

TOEKOMSTPERSPECTIEF

Zeeland2050.nl

Inhoud

1. Het verhaal van Zeeland 5
- Er zijn meer Zeeuwen nodig 6

2. Kansen op groei: drie pijlers 9
- Zeeland maakt Nederland schoner, groener en sterker 10
- Dé hotspot voor vernieuwend onderwijs en onderzoek 11
- Sterke dorpen en bruisende steden 13

3. Het een kan niet zonder het ander 15
- Wonen 16
- Bereikbaarheid 18
- Cultuur 20
- Zorg 22
- Onderwijs 24
- Economie 26
- Defensie 28
- Recreatie 30
- Klimaatbestendig 32
- Landbouw 34
- Natuur 36

4. Een groeiende beweging 41
- Kompas voor nieuw beleid 42
- Tijdlijn 44

Colofon 47

Lieve Nora,

Brief aan Nora

Lachend en onbevangen ren je de toekomst tegemoet. Met de zeewind in je haar en het zand tussen je tenen. Zonder zorgen. In de mooiste provincie van Nederland.

Wij zien je spelen op het strand. Moeten wij ons zorgen maken? Hoe ziet het Zeeland van nu, waar het heerlijk wonen en werken is, waar we genieten van de rust en de ruimte, waar we recreëren op en rond het water, hoe ziet dat Zeeland er over vijfentwintig jaar uit? Waar woon jij dan? Studeer je? Heb je werk? Ben je nog in Zeeland? Of ben je vertrokken, omdat je niet kon vinden wat je zocht? Omdat het elders misschien wel leuker is, fijner. Omdat het Zeeland van je jeugd niet meer bestaat.

Als wij willen dat je een fantastische toekomst tegemoet gaat in Zeeland (en dat willen we) moeten we nu de mouwen opstropen en aan de slag. Alle kansen benutten om Zeeland groener, schoner en sterker te maken. Ervoor gaan zorgen dat het huis van je dromen straks hier staat. Dat je hier bent opgeleid voor de best denkbare baan. Dat je hier je steentje bijdraagt aan een welvarend Nederland.

Wij weten dat dat kan. Daar werken we nu al aan. En we hebben het hier opgeschreven. Jouw toekomst is onze verantwoordelijkheid. We zorgen ervoor dat het Zeeland van 2050 minstens zo fijn, welvarend en gezond is als het Zeeland van nu.

Veel liefs

Hoofdstuk 1

Het verhaal van Zeeland

Dit is het verhaal van Zeeland, op weg naar 2050. Een verhaal van slimme groei, waarbij we dorpen en steden versterken en onze troefkaarten natuur, rust en ruimte beschermen en benutten. Wie zin heeft in de toekomst moet in Zeeland zijn.

Zeeland is de mooiste provincie van Nederland. Dat weten de Zeeuwen, die er met plezier wonen en werken, en dat weten de vele toeristen die jaarlijks op bezoek komen. Maar Zeeland is meer dan een plek om op adem te komen in een verstedelijkte omgeving, als een groen-blauw stadspark grenzend aan Rijnmond en de Brabantse en Vlaamse steden. Zeeland blaast Nederland ook nieuwe adem in. We zijn een krachtbron, in meerdere opzichten. We leveren schone energie, duurzame producten en gezond voedsel. In een turbulente wereld is het goed om daarvoor niet afhankelijk te zijn van het buitenland. In Vlissingen bouwen we de vloot die Europa beschermt tegen bedreigingen van buiten. Hier weten we hoe je in balans kunt leven met water. Die kennis is essentieel, voor Nederland en delta's wereldwijd, nu de zeespiegel blijft stijgen.
We kunnen veel kansen verzilveren als we de handen ineen slaan, binnen Zeeland en mét Nederland. Dat is precies wat we doen in dit toekomstperspectief voor Zeeland in 2050. Zeeland en Nederland helpen elkaar, ze kunnen niet zonder elkaar. Want dat is de andere kant van de medaille: om onze rol te kunnen spelen, hebben we meer inwoners nodig. Dat kan niet zonder betaalbare woningen, een betere bereikbaarheid, excellent onderwijs, goede zorg en aantrekkelijke voorzieningen.

IN DIT HOOFDSTUK: Er zijn meer Zeeuwen nodig

FOTO'S JOHAN VAN DER HEIJDEN

Er zijn meer Zeeuwen nodig

Zeeland heeft meer inwoners nodig. Om de kansen te grijpen die de toekomst ons biedt. Maar ook om het Zeeland te blijven dat we willen zijn. Met voorzieningen die onze provincie de mooiste plek maken om te leven, te wonen en te werken.

We doorbreken de verschraling van voorzieningen én verzilveren de kansen

Nederland staat voor grote uitdagingen. Oplopende geopolitieke spanningen hebben ons geleerd dat we onze defensie moeten versterken. We zijn te afhankelijk van energie uit het buitenland en te afhankelijk van het buitenland voor producten die we elke dag nodig hebben. Die afhankelijkheid neemt toe. We zitten in een stikstofcrisis en het klimaat verandert. Als we de natuur niet gezond houden, gaat het land op slot. In de Randstad is er weinig ruimte, de huizenprijzen rijzen de pan uit. Onze voedselvoorziening is niet duurzaam zolang we te veel uit alle hoeken van de wereld importeren. Terwijl we een heleboel zelf kunnen verbouwen, zoals we in Zeeland altijd hebben gedaan.

Bijdragen aan oplossingen

Op al deze terreinen kan Zeeland een grote bijdrage leveren aan oplossingen. De energie die we op de Noordzee opwekken komt bij ons aan land. Een op de drie huishoudens heeft zonnepanelen. Bij ons staat de enige kerncentrale van Nederland en er zijn plannen om er twee bij te bouwen. We zetten in op het gebruik van waterstof. Zo krijgen we een enorme, duurzame energiemix. Daarmee vergroten we de leveringszekerheid van energie in Nederland én verduurzamen we de grote bedrijven in ons grensoverschrijdend havengebied North Sea Port. Bedrijven die zo op een duurzame manier duurzame producten produceren, voor Nederland en de rest van de wereld. En dan wordt de komende vijftien jaar in Vlissingen ook nog de vloot van de Nederlandse marine compleet vernieuwd, en gebouwd voor de Belgische en Duitse marine.

Mensen verleiden

Daarvoor zijn wel mensen nodig. De maritieme maakindustrie zit te springen om nieuw personeel. Om twee nieuwe kerncentrales te bouwen en later te bedienen, komen duizenden arbeiders in Zeeland werken. Zij moeten ook worden gehuisvest. De grootste werkgevers van Zeeland zitten in de chemische industrie. Voor hun innovatieslag hebben ze meer personeel nodig. Het midden- en kleinbedrijf trouwens ook. Daarvoor moeten we veel mensen verleiden om naar Zeeland te komen.
Als zich meer mensen in Zeeland vestigen, lossen we problemen elders in Nederland op. Daar is gebrek aan ruimte, daar zijn de huizen duurder. Tegelijk moeten we het voor onze eigen jongeren aantrekkelijk maken om in Zeeland te blijven. Velen verlaten nu de provincie om opleidingen te volgen die we hier niet hebben en de meesten keren niet terug. Dat zou anders zijn als we meer opleidingen hebben die passen bij het unieke karakter van onze provincie, dus op het gebied van energie, voedsel, water en marine.

Evenwichtige bevolkingsopbouw

Meer dan de helft van de Zeeuwen is ouder dan 45 jaar. Van de Zeeuwse beroepsbevolking gaat 30 procent de komende tien jaar met pensioen. Hierdoor komen ruim 30.000 banen vrij op de arbeidsmarkt, bovenop de duizenden nieuwe banen die we willen creëren. Dat betekent dat de groei die we willen realiseren moet leiden tot een evenwichtige bevolkingsopbouw. Als er in een vergrijzend Zeeland voornamelijk ouderen bijkomen, lossen we de krapte op de arbeidsmarkt niet op en vergroten we de druk op de zorg, waar nu al enorme personeelstekorten zijn. De groei van het aantal jongeren en onze beroepsbevolking is noodzakelijk. Groei is geen doel op zich, maar een middel om Zeeland leefbaar en welvarend te houden. Want het mes snijdt aan twee kanten. We doorbreken de verschraling van voorzieningen én we verzilveren de kansen voor Zeeland.

Voorzieningen op orde

Als we mensen naar Zeeland willen trekken, moeten de basisvoorzieningen op orde zijn. Als we onze jongeren hier willen houden – in de dorpen waar ze opgroeien – hebben ze niet alleen een huis nodig, maar tal van voorzieningen. Nu al zijn er soms te weinig mensen om de supermarkt in het dorp overeind te houden. Er zijn te weinig leerlingen voor de scholen in het basis- en voortgezet onderwijs. Er zijn te weinig docenten. We hebben een tekort aan huisartsen, tandartsen, verpleegkundigen en apothekersassistenten. Vrijwilligersorganisaties komen handen tekort, de besturen van verenigingen zijn nauwelijks te vullen. Sportclubs moeten noodgedwongen fuseren. Met het verdwijnen van het café, de kerk, de school, de winkel en de sportkantine in dorpen verdwijnen ook de plaatsen waar mensen elkaar ontmoeten. Dat gaat ten koste van de leefbaarheid.

Met plezier leven, wonen en werken

Stedelijke voorzieningen dragen bij aan de leefbaarheid. Als we het vertier dat we nu buiten de provincie zoeken – winkelen, theater, concerten, uitgaan, wellness, sportevenementen – hier weten te bieden worden onze steden aantrekkelijker, voor mensen van buiten maar ook voor al onze eigen inwoners.

Als we niet veranderen, blijft het Zeeland dat we koesteren niet in stand. Dan gaat de afbrokkeling van voorzieningen in het onderwijs en de zorg door. Dan verdwijnen ontmoetingsplaatsen. Dan vermindert het plezier waarmee we in Zeeland leven, wonen en werken. Dat tij kunnen we alleen keren met meer inwoners.

30%

van de Zeeuwse werknemers gaat de komende tien jaar met pensioen

ZEELAND 2050
BOUWEN AAN DE DELTA VAN DE TOEKOMST

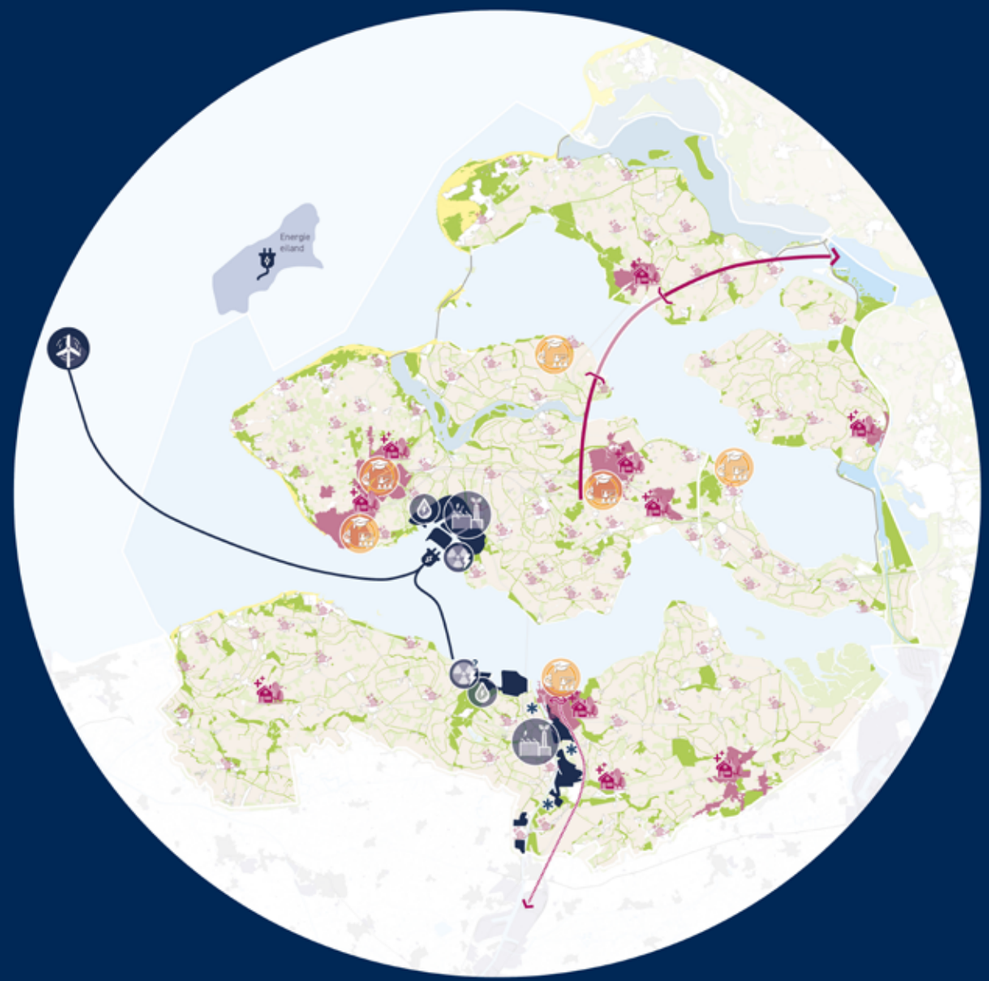

Green Energy Port

Zeeland kan een toonaangevend klimaatneutraal en circulair havengebied worden en daarmee dé energy port van Nederland.

Door:
- Uitstekende basis in industrie en zeehaven,
- Aanlanding wind op zee,
- Waterstofhub,
- Kernenergie (incl. SMR's),
- Maritieme maakindustrie (incl. marine en defensie)

Hotspot voor talent

Volwaardig samenhangend onderwijs, inclusief het academische niveau, is nodig om Zeeland echt toekomstbestendig te maken.

Door:
- Opleiden voor kernenergie,
- Uitbouwen werkwijze Delta Climate Center,
- De ruimte voor praktijkexperimenten,
- Binnen het DNA van Zeeland (water, food, energie)

Sterke dorpen en bruisende steden

Zo blijft Zeeland de regio waar je wilt wonen. De steden groeien flink in inwonertal en werken samen als één geheel, zo ontstaat de massa om grootstedelijke voorzieningen en functies aan te bieden. Dorpen groeien door een "straatje erbij" en behouden ook voorzieningen.

- Levendig én groen,
- Woningbouw (nieuwe Woondeal),
- Passend bij het groen-blauwe karakter van Zeeland (landbouw, natuur en toerisme als dragers),
- Goede verbindingen, inclusief nieuwe spoorlijnen en een verdubbelde Midden Zeelandroute

Hoofdstuk 2

Kansen op groei: drie pijlers

Hoe kunnen we de Zeeuwse bevolking laten groeien? Als we een Green Energy Port ontwikkelen, als we een hotspot voor talent worden en als we beschikken over sterke dorpen en sterke steden.

Iedereen kent Brainport Eindhoven. Laten we ervoor zorgen dat iedereen straks ook weet wat Green Energy Port Zeeland is. Door de ligging aan zee, de beschikbaarheid van ruimte voor de opwek van duurzame energie en een sterke haven infrastructuur hebben we een unieke uitgangspositie. North Sea Port is de derde haven van Europa, met een sterke industrie, omringd door innovatieve bedrijven. Die basis kunnen we uitbouwen als we sterk in zetten op duurzame energie, met elektriciteit uit wind en zon, met extra kernenergie en met waterstof. Zo kunnen we - in meerdere opzichten - een groene krachtbron worden voor Nederland.
Zeeland moet voorop (blijven) lopen in de kennis over energie, voedsel en water. Doordat we onderzoek en onderwijs op die gebieden verbinden met de praktijk (in fabrieken, op akkers, in boomgaarden en aan de waterkant) hebben we iets dat vrijwel nergens bestaat. In Zeeland kun je op deze gebieden op alle niveaus vakken volgen, stage lopen, onderzoek doen en een baan vinden. Zo worden we een magneet voor talent. Innovatieve concepten die hier worden ontwikkeld kunnen we exporteren, bijvoorbeeld naar laaggelegen delta s elders in de wereld.
Daarvoor moeten we wel beschikken over bloeiende dorpen, waar het heerlijk wonen is, in de rust en de ruimte die Zeeland ken merkt. En hebben we sterke steden nodig met voorzieningen die het voor Zeeuwen en mensen van buiten aantrekkelijk maken om hier te verblijven. In dit hoofdstuk werken we deze drie kansen om het aantal in woners te laten groeien verder uit.

IN DIT HOOFDSTUK: Zeeland maakt Nederland schoner, groener en sterker | Dé hotspot voor vernieuwend onderwijs en onderzoek | Sterke dorpen en bruisende steden

Zeeland maakt Nederland schoner, groener en sterker

Minder uitstoot van schadelijke stoffen en minder afval door hergebruik van materialen; als de Zeeuwse industrie wordt gevoed met duurzame energie, slaat Nederland twee vliegen in één klap. Of drie: we worden ook minder afhankelijk van het buitenland.

Zeeland heeft een uitstekende basis in industrie. Met een toegevoeg de waarde van 12,2 miljard euro en 106.000 arbeidsplaatsen is het grensoverschrijdende havengebied North Sea Port de economische motor voor de regio. Deze basis kan en moet nog verder worden versterkt op energiegebied. De energie van wind op zee komt hier aan land. En dan heeft Zeeland ook nog de meeste waterstofprojecten van Nederland in de planning. Voeg daar kernenergie aan toe. Behalve op de mogelijke vestiging van twee nieuwe kerncentrales zetten we volop in op een spoedige bouw van Small Modular Reactors.

Koploperpositie
Dat alles kan Zeeland in een unieke koploperpositie brengen: kracht bron zijn voor Nederland, maar ook een toonaangevend klimaatneu traal en circulair havengebied. De bedrijven in de Vlaams Nederlandse Kanaalzone, willen en kunnen daarin investeren, maar hebben duurza me energie (én goed opgeleide werknemers) nodig. Als we die leveren zal dat ook nieuwe, innovatieve bedrijven aantrekken. De Kanaalzone is een van de weinige plekken in Noordwest Europa waar dat nog kan. Daarmee kan Zeeland zich profileren als dé plek voor klimaatbesten dige en circulaire industrie en ook op die manier – met de levering van duurzame producten als krachtbron van Nederland.

Energie eiland als landmark
Zeeland kan zich sterker profileren met zichtbare, goede ruimtelijke projecten: een landschap waarin groene energieopwekking, van wind en zon tot mogelijk kernenergie en waterstof, landschappelijk goed is geïntegreerd. Een energie eiland voor de kust kan hierbij fungeren als innovatief landmark, bijdragen aan de kustverdediging én een knoop punt zijn voor wind op zee, waterstofproductie en energieopslag. Zulke zichtbare projecten bestempelen Zeeland als voorloper en maken de overstap naar duurzame energie tastbaar. Natuurlijk bewaken we de balans door de grootschalige energie infrastructuur op een goede ma nier in te passen in ons mooie Zeeuwse landschap. Want ook het land schap maakt Zeeland een groene krachtbron: een plek met ruimte en rust, waar je kunt recreëren en letterlijk op krachten kunt komen. Een plek die tegelijk voedselproducent is voor Nederland en de wereld.

Dé hotspot voor vernieuwend onderwijs en onderzoek

Met opleidingen die internationaal rele-vant zijn, uniek voor Nederland, met een vrijwel zekere baangarantie, kan Zeeland een hotspot worden voor vernieuwend onderwijs en onderzoek en een magneet voor talent.

Jaarlijks vertrekken er meer jongeren om elders te studeren dan dat er van buiten naar Zeeland komen. Die uitstroom keren vraagt om meer dan goed bachelor onderwijs en hbo masters. Zoals we nu al met Kenniswerf Vlissingen en Delta Climate Center (DCC) doen, willen we in samenwerking met de topuniversiteiten in Neder land en Vlaanderen aantrekkelijke masterprogramma s aanbieden. Daarmee kunnen we studenten in de laatste fase van hun studie (weer) naar Zeeland trekken. Het moet gaan om programma s die nauw aansluiten bij de specifieke, toekomstige opgaven en sectoren van Zeeland (denk aan water, energie, voedsel en maritiem). Naast excellent onderwijs zijn een aantrekkelijke leefomgeving, betaalbare huisvesting en een bruisend cultureel klimaat onmisbaar om stu denten duurzaam aan de Zeeuwse arbeids markt te binden.

Landelijk uniek
We zijn op de goede weg. Met het DCC heb ben we in Zeeland een nieuw, landelijk uniek onderwijs en onderzoekconcept opgezet. Een structureel partnerschap tussen zes kennisinstellingen in de hele waaier, van het praktijkgerichte onderzoek van het mbo, het toegepaste onderzoek van het hbo tot en met het wetenschappelijke onderzoek van het wo. Hoogleraren, lectoren en practo ren komen samen tot nieuwe inzichten en praktische oplossingen voor urgente eco nomisch maatschappelijke vraagstukken. Nieuwe vondsten worden snel in de praktijk gebracht via het onderwijs en door nauwe samenwerking met bedrijven, maatschap pelijke organisaties en overheden. Omge keerd leiden vragen uit de praktijk tot nieuw onderzoek en uitdagingsgericht onderwijs.

De Zeeuwse delta fungeert hierbij als uniek living lab, met volop ruimte voor praktijk experimenten. Zo gebeurt hier iets wat nergens anders kan. Dat kan ook op het gebied van kernenergie en defensieindustrie.

Kennis en opleidingsinstituut van allure
Het primair en voortgezet onderwijs bereiden voor op deze 'netwerkschool'. We laten jongeren zich oriënteren op voor Zeeland belangrijke thema's, leren hun om hun talenten een leven lang in te zetten ten dienste van grote maatschappelijke opgaven en brede welvaart en helpen hen een leerroute te kiezen die hen past. Praktische en theoretische talenten zijn daarbij van dezelfde waarde.

Via samenwerking met andere kennisin stellingen (zoals TU Delft, Universiteit Gent en Deltares) wordt het concept van onderzoek en onderwijs verbonden met de regio en het bedrijfsleven verder versterkt en uitgebouwd, afgestemd op de unieke omstandigheden en kansen in de Zeeuwse delta. We hebben een basis gelegd voor een multidisciplinair kennis- en opleidingsinsti tuut van allure, met samenhang van praktijk tot proefschrift.

Er ligt een basis voor een multidis-ciplinair kennis- en opleidingsinstituut van allure

Toonaangevende regio
Zo is Zeeland in 2050 uitgegroeid tot een toonaangevende, innovatieve regio waar het goed leren en werken is, waar je gezond kunt leven en waar ruimte is voor persoon lijke ontwikkeling. Een provincie die méér is dan rust en ruimte – het is ook een plek voor ambitie, creativiteit en innovatie. Waar bedrijven, instellingen en vooral mensen groeien.

FOTO HZ UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

6

▸ topinstituten werken samen in het Delta Climate Center

Sterke dorpen en bruisende steden

Met veel meer inwoners kan Zeeland het beste van twee werelden verenigen: een vitaal platteland waar het heerlijk wonen en recreëren is, met dichtbij stedelijke voorzieningen in bruisende steden.

We hebben mensen nodig om in en rond onze groene energiehaven te werken. Met excellent onderwijs dat gericht is op die unie ke Zeeuwse banen willen we onze jongeren verleiden om hier te blijven en jongeren van buiten om hier naartoe te komen. Als we de bereikbaarheid vergroten is Zeeland met zijn rust en ruimte een zeer aantrekkelijk alternatief voor het dure en drukke wonen in de Randstad en de Brabantse en Vlaamse steden. Voor die nieuwe inwoners hebben we extra huizen nodig.

Straatje erbij
In dorpen en kleine steden willen we er stra tjes en buurten bij bouwen, voor onze eigen jeugd, maar ook voor mensen die graag in het landelijk gebied willen wonen. Dat betekent wel dat we vitale kernen moeten hebben, met een supermarkt, een huisarts, een sport vereniging, een dorpshuis en een café op een bereikbare afstand. Nu staan dergelijke basisvoorzieningen onder druk, net als de nabijheid van zorg en onderwijs, of ze zijn al verdwenen. Voor de leefbaarheid van het platteland is het dus cruciaal dat er mensen bijkomen. Dan komen ook de kapper en de kroeg weer terug.

Bruisende leefomgeving
Het wordt ook in een kern of dorp plezieriger wonen als er andere voorzieningen onder handbereik zijn. Een breed cultureel aanbod in theaters en bioscopen, hoger onderwijs, ziekenhuizen, afwisselend winkelaanbod, speciaalzaken en bijzondere eetgelegen heden. Dat is alleen mogelijk als we onze steden fors laten groeien. Een bruisende leefomgeving met voldoende vertier, cultuur, sport en ontmoetingsplekken, dat maakt Zeeland aantrekkelijk voor jonge mensen, gezinnen en gasten.

Beste van twee werelden
Goes, Middelburg, Terneuzen, Vlissingen en eventueel Zierikzee kunnen samen een stedennetwerk vormen. Niet fysiek naar elkaar toegroeien en zo de open ruimte innemen, maar slim groeien en intensief samenwerken. Als hun inwoneraantal ver dubbelt, zitten ze nog niet bij de top dertig van Nederlandse gemeenten, maar samen zijn ze net zo groot als de grootste steden van het land, met een voorzieningenniveau dat daarbij hoort. Zo verenigen ze het beste van twee werelden: de levendigheid van de grote stad en om de hoek het weidse landschap, natuur, rust en ruimte.

123

▸ dorpen telt Zeeland waarvan er 43 geen voorzieningen hebben

FOTO MARCELLE DAVIDSE

Hoofdstuk 3

Het één kan niet zonder het ander

Zonder voorzieningen geen mensen en zonder mensen geen voorzieningen. Het is onmogelijk Zeeland 2050 vorm te geven zonder een integraal verhaal te vertellen en tegelijkertijd elke sector apart onder de loep te nemen.

Onze drie troeven – Zeeland als groene krachtbron voor Nederland, Zeeland als hotspot voor talent en een forse impuls in de woningbouw – hangen nauw met elkaar samen. Je kunt de vele vacatures niet vullen, laat staan nieuwe banen creëren, zonder extra mensen. Je kunt kerncentrales niet bouwen zonder extra mensen. Je kunt voorzieningen niet in stand houden zonder extra mensen. Je kunt unieke opleidingen niet opzetten als er geen talentvolle jongeren op afkomen. En zonder extra woningen kun je al die mensen niet huisvesten. Het een kan niet zonder het ander en we moeten tegelijkertijd inzetten op alles. Niet morgen maar nu.
Natuurlijk komt daar nog veel meer bij kijken. Hoewel het thuiswerken een grote vlucht heeft genomen, komen mensen die de Randstad te druk en te duur vinden hier niet wonen als Zeeland moeilijk bereikbaar is. Dat betekent iets voor mobiliteit, zowel over de weg als over het spoor. Zelfs al is een opleiding nog zo bijzonder, dan is het toch de vraag of je jongeren van buiten Zeeland trekt als ze geen betaalbare studentenkamer hebben, als er geen bruisend studentenleven is, als er geen culturele voorzieningen zijn, als ze niet kunnen sporten en als het openbaar vervoer binnen Zeeland tekortschiet, bijvoorbeeld om een stageplaats te bereiken.
En wat te denken van een huisarts, een tandarts, een fysiotherapeut, wijkverpleging, een eerste hulp, verloskamers, specialistische medische hulp, ouderenzorg? Zonder een robuust, toekomstbestendig zorgsysteem is Zeeland niet leefbaar en dat maakt het niet aantrekkelijk om hier te komen wonen. Veilig wonen betekent niet alleen zorg in de buurt, maar ook een stevige kustverdediging om Zeeland droog te houden. We willen kerncentrales, waterstoffabrieken, tienduizenden extra woningen en dijkversterking en tegelijkertijd beschermen we onze landbouw en natuur, twee van de sterkste troeven die Zeeland al heeft. En welke plek heeft recreatie in dit geheel? In dit hoofdstuk nemen we verschillende sectoren onder de loep, zonder de samenhang uit het oog te verliezen.

IN DIT HOOFDSTUK: wonen, bereikbaarheid, cultuur, zorg, onderwijs, economie, defensie, recreatie, klimaatbestendig, landbouw, natuur

Wonen

De bevolkingsgroei kunnen we aan met sterke dorpen en bruisende steden, die in de optelsom een voorzieningenniveau hebben dat Zeeland aantrekkelijk houdt.

16.500

▸ woningen bouwt Zeeland tot 2030

Dat gaan we op zo'n manier doen dat we de belangrijkste troeven die Zeeland al in handen heeft beschermen en benutten: ons open, weidse landschap en onze prachtige deltanatuur. En dus zullen we, hoewel Zeeland over oneindig veel ruimte lijkt te beschikken, daar toch zuinig mee om moeten gaan. Het bouwen zal dus in hogere dichtheden moeten dan we tot op heden gewend zijn.

In de steden en de dorpen, waar we meer en betaalbaar moeten bouwen voor starters. Voor ouderen, waardoor we hen verleiden om de stap naar kleiner wonen te maken, waardoor er een gezinswoning wordt vrijgespeeld.

Tegemoet komen aan woonwensen
De uitdaging is om gevarieerde woonconcepten toe te passen, om tegemoet te komen aan verschillende woonwensen. Dat hoeven we niet op elke plek opnieuw te verzinnen. We kunnen op verschillende plekken vergelijkbare concepten toepassen en zo vaart maken. We stimuleren het circulair bouwen om duurzaamheid te bevorderen.

Leefbaarheid vergroten, woningnood verkleinen
De woondeal, waarin met het Rijk is afgesproken dat Zeeland tot en met 2030 in totaal 16.500 woningen bijbouwt, kan geïntensiveerd worden voortgezet. Als het mogelijk is moeten we gas geven. Daarmee helpen we onszelf door de leefbaarheid te vergroten en Nederland door de woningnood te verkleinen.

Willen we mensen verleiden om op het platteland en in de Zeeuwse steden te komen wonen, dan is dat behalve van de aanwezigheid van voorzieningen uiteraard ook niet los te zien van bereikbaarheid.

"Mix van steden en dorpen houdt Zeeland aantrekkelijk"

INTERVIEW MET VINCENT BLIEK, VOORZITTER VAN BOUWEND NEDERLAND

Hoe ziet Vincent Bliek dat voor zich als we in 2050 veel meer mensen gaan huisvesten?

Wat als er in 2050 200.000 mensen bij komen. Waar moeten die wonen?
"Laten we eerst eens kijken hoe we de dorpskernen kunnen versterken. Zodat ouderen daar kunnen blijven wonen in bijvoorbeeld woonvormen, maar ook zodat hún kinderen, of jonge starters, op hun eigen dorp kunnen instromen. Een grote nieuwe stad, daar geloof ik niet in, maar ik geloof wel in vier grotere gemeenten en een stevige versterking van de bestaande kleinere kernen. Er zijn mensen die bewust kiezen voor een dorp en anderen kiezen bewust voor de stad. Die mix is belangrijk om Zeeland aantrekkelijk te houden en te maken."

Kiezen we dan voor hoogbouw in de steden?
"Dat kan. Ik vind wel dat er respect moet zijn voor de cultuur van de bestaande bouw. Ik denk niet dat je, als voorbeeld, de binnenstad van Middelburg of Goes moet omgeven met hoogbouw. Maar op andere plekken is hoogbouw wel een optie, om het tekort aan bouwgrond op te lossen. Een opgave zoals de aantallen richting 2050 aangeven, bereiken we ieder geval niet alleen met laagbouw."

Wat is er nodig om de ideale situatie in 2050 te bereiken?
"In ieder geval een visie en aansluitend een snelle en effectieve uitvoering. Wat voor ons als branche belangrijk is, is dat we perspectief krijgen, houden én vervolgens omzetten in continuïteit. We willen weten waar we naartoe gaan, wat er op ons afkomt en hoe we daarop kunnen anticiperen. En liever hoe we daarop vooruitstrevend kunnen ontwikkelen én innoveren. Neem ons mee in de plannen en ontwikkelingen."

→ **Lees meer op zeeland2050.nl**

Bereikbaarheid

Zeeland kan alleen meer inwoners trekken als de bereikbaarheid wordt verbeterd. Binnen Zeeland en tussen Zeeland en de omliggende regio's.

2%

van de Zeeuwen maakt gebruik van openbaar vervoer

Als we willen dat mensen vanuit de drukke steden en Nederland en Vlaanderen naar Zeeland verhuizen, moeten we de bereikbaarheid verbeteren. Twee dagen thuiswerken, drie dagen naar kantoor in Breda, Rotterdam of Antwerpen, maar hoe snel ben ik daar? Wie nu Zeeland in- of uitgaat, reist van oost naar west, of omgekeerd. De belangrijkste verkeersader is de A58, van Vlissingen naar Bergen op Zoom, en ook het spoor volgt dat traject. Maar we moeten sneller van noord naar zuid, en vice versa.

Investeringen in infrastructuur

Robuuste verbindingen zijn belangrijk. Als de bevolking groeit, moeten we de Midden-Zeelandroute verbreden naar twee keer twee rijstroken. Midden in die route ligt de Zeelandbrug, een icoon, maar met een houdbaarheidsdatum tot 2035. Natuurlijk blijft die brug daar liggen, voor fietsers of voor het openbaar vervoer. Maar daarnaast of misschien daaronder moet er een nieuwe Oosterschelde Oeververbinding komen. Naast deze grote opgave vraagt het aanpakken van veiligheids- en bereikbaarheidsknelpunten op de Provinciale en Rijkswegen zoals de N57 en Vlaketunnel continue aandacht.

Openbaar vervoer

Met aanzienlijk meer inwoners heeft Zeeland beter openbaar vervoer nodig. Een verbrede Midden-Zeelandroute is gunstig voor hoogwaardige busverbindingen (Bus Rapid Transit) richting Rotterdam en de Vlaamse steden. We kunnen de huidige spoorverbinding verbeteren met extra treinen van en naar de Randstad en Brabant: elk kwartier en vervolgens elke tien minuten een trein. En waarom op termijn geen spoor- of lightrailverbinding vanuit Vlaanderen naar de Randstad? Een schone vorm van vervoer die reistijden verkort. Nu al kunnen we daar de voorwaarden voor scheppen, door op de toekomstige spoorverbinding van Gent naar Terneuzen ook personenvervoer mogelijk te maken.

Publiek vervoer

Zeeland loopt al voorop met de invoering van publiek vervoer: flexvervoer in aansluiting op het openbaar vervoer, waardoor elke plek in Zeeland tegen ov-tarief bereikbaar wordt van 6 uur 's ochtends tot 11 uur 's avonds. Het Rijk betaalt mee, want ziet dit als een voorbeeld voor plattelandsregio's in Nederland.

"Heel Zeeland 24/7 bereikbaar"

INTERVIEW MET DIRK GREVINK, KWARTIERMAKER PUBLIEK VERVOER ZEELAND

Dirk Grevink is nu al bezig met het openbaar vervoer van de toekomst.

Hoe ziet de ontwikkeling van het openbaar vervoer in Zeeland eruit?
"Er bestaan in Nederland heel veel verschillende vervoersystemen naast elkaar. In Zeeland bekijken we of we één vervoersysteem kunnen ontwikkelen dat toegankelijk is voor alle inwoners en bezoekers van Zeeland. Of je nu een WMO-indicatie hebt, een toerist bent, een student of een werknemer. Dan moet je dus ook af van het onderscheid tussen de Provincie die het OV doet en de gemeenten die het doelgroepenvervoer verzorgen. Op Schouwen-Duiveland ondersteunen we de gewone buslijn met vraaggestuurd vervoer. We denken dat het mogelijk is om met die combinatie heel Zeeland bereikbaar te maken, zeven dagen per week van 6 uur 's ochtends tot 11 uur 's avonds, tegen dezelfde maatschappelijke kosten als we nu kwijt zijn aan het OV en doelgroepenvervoer."

Wat betekent dat met veel meer inwoners in Zeeland in 2050?
"Wat we nu aan het ontwikkelen zijn, is het fundament om dit te faciliteren. We zijn in Terneuzen een centrale aan het bouwen waarmee we integraal sturen op zowel het OV, flexvervoer als misschien straks ook deelmobiliteit, zoals deelfietsen en deelauto's. Deze integrale benadering maakt het mogelijk om gericht te sturen op de inzet van OV, flexvervoer en deelmobiliteit. Als er structureel weinig mensen in een bus zitten, kun je er bijvoorbeeld voor kiezen om het flexvervoer te versterken ten koste van het OV. Maar wanneer er 200.000 mensen in Zeeland bijkomen, kun je andersom gaan denken: misschien worden bepaalde verbindingen dan wel zoveel gebruikt dat het handiger is om er een vaste buslijn in plaats van flex te laten rijden. Doordat wij in de centrale inzage hebben in het gebruik van verschillende vormen van vervoer, kunnen we bij- en afschalen. Dus als er dan zoveel mensen bijkomen, kunnen we daar met de inzet van flexvervoer en buslijnen op anticiperen. Als we één systeem gebruiken voor al het publiek vervoer, geldt: hoe meer gebruik ervan wordt gemaakt, hoe efficiënter het wordt. Dus laat maar komen."

→ **Lees meer op zeeland2050.nl**

Cultuur

Ook op het gebied van cultuur wil Zeeland een hotspot zijn voor talent. En een magneet voor bezoekers.

4,58

euro per inwoner krijgt Zeeland van het Rijk voor cultuur, in Noord-Holland is dat 86,02 euro

Heel Nederland kent Concert at Sea, het popfestival op de Brouwersdam, dat elk jaar meer dan honderdduizend bezoekers trekt, waardoor campings, hotels en restaurants dagenlang zijn volgeboekt, toeleverende bedrijven zich een slag in de rondte werken en miljoenen televisiekijkers kort daarop genieten van het mooie Zeeland.

Internationaal befaamd

Met de Vleeshal in Middelburg beschikt Zeeland over een internationaal befaamde tentoonstellingsruimte voor hedendaagse kunst. De Concertzaal in Middelburg wordt door musici geroemd om zijn unieke akoestiek, vergelijkbaar met het Concertgebouw in Amsterdam. En de rijke Zeeuwse historie heeft een schat aan cultureel erfgoed opgeleverd, van monumentale kerken tot karakteristieke molens en verdronken dorpen.

Breed publiek

Traditioneel en voor een breed publiek, maar ook experimenteel en voor fijnproevers; cultuur is een wezenlijk onderdeel van het Zeeuwse DNA. Dat gaan we uitbouwen. In het North Sea Port District, het woongebied rondom onze groene energiehaven, zijn we daarmee al begonnen. In de Artbase Terneuzen stellen we makers centraal. We investeren in broedplaatsen, waardoor de regio jong talent trekt uit verschillende disciplines. De wereldberoemde kunstenaar Marinus Boezem, onder meer bekend vanwege zijn Groene Kathedraal in Almere en zijn kathedraal in basaltblokken op Neeltje Jans, hebben we gevraagd om een plan voor een vijftig kilometer lang lint aan kunstwerken tussen Vlissingen en Gent. Daarvoor rijden mensen straks naar Zeeland. We zorgen voor een optimale toegankelijkheid en bekendheid van ons unieke culturele erfgoed, zodat nog veel meer Zeeuwen én bezoekers daarvan gaan genieten. Met een spectaculair vormgegeven museaal depot, het Collectiecentrum Zeeland, en een museum voor hedendaagse kunst, kunnen we Zeeland nationaal en internationaal op de kaart zetten.

Culturele voorzieningen en erfgoed zijn essentieel in een economisch florerende regio die straks aanzienlijk meer inwoners telt en een toeristische trekpleister blijft.

“Toon lef en werk aan zichtbaarheid”

INTERVIEW MET JOSJE DE REGT, DIRECTEUR-BESTUURDER CULTUURKWADRAAT

Josje de Regt ziet volop kansen voor de cultuur in Zeeland op weg naar 2050.

Waarom is cultuur essentieel in het Zeeland van de toekomst?
“Omdat je een samenleving niet alleen bouwt met bakstenen, maar ook met verhalen. Cultuur geeft betekenis aan alles wat we ontwikkelen. Het helpt ons om te dromen, te bevragen, te verbinden. Of het nu gaat om klimaatadaptatie, woningbouw of technologische innovatie: verbeeldingskracht is nodig om nieuwe toekomstbeelden te schetsen en mensen mee te nemen in verandering.
In 2050 wil Zeeland een aantrekkelijke provincie zijn voor bewoners, ondernemers, studenten en bezoekers. Daarvoor heb je voorzieningen nodig die het hart raken. Een concertzaal, een broedplaats, een festival, een levendige bibliotheek, een community-art-project in het dorp. Grootschalige evenementen als Film by the Sea dragen sterk bij aan de zichtbaarheid van Zeeland. Maar minstens zo belangrijk zijn de structurele voorzieningen voor cultuurbeoefening en erfgoed, omdat zij dagelijks bijdragen aan participatie, identiteit en leefbaarheid in de volle breedte van de provincie.”

Welke keuzes horen bij een toekomstgerichte culturele agenda?
“*Ten eerste:* we staan aan de vooravond van grote transformaties. Breng immersieve kunst – die een belevingswereld creëert waarin toeschouwers betrokken worden - technologische en institutionele vormen integraal samen in een nieuwe, grote kans voor Zeeland.
Ten tweede: versterk de verbinding met andere domeinen. Cultuur draagt bij aan onderwijs, gezondheid, leefbaarheid, toerisme en innovatie. Denk aan cultuureducatie die creativiteit stimuleert, kunst die ontmoeting bevordert, en makers die bijdragen aan gebiedsontwikkeling.
Ten derde: investeer in mensen. Makers, jongeren, vrijwilligers en professionals vormen het hart van het culturele ecosysteem. Zij verdienen ruimte, ontwikkelkansen en ondersteuning.
Tot slot: toon lef en werk aan zichtbaarheid. Zet Zeeland neer als cultureel onderscheidende regio, ontwikkel nieuwe initiatieven en maak duidelijk dat Zeeland structureel wil investeren, mits het Rijk meedoet.”

Zorg

In Zeeland ontwerpen we het zorglandschap van de toekomst. We werken aan een oplossing van het probleem waarmee heel Nederland te maken krijgt: minder personeel voor een grotere zorgvraag.

7500

zorg-vacatures telt Zeeland in 2050 als er niks verandert

De zorgvraag neemt snel toe, het aantal zorgprofessionals niet. Wachttijden lopen op, de druk op mantelzorgers neemt toe en zorgaanbieders worstelen met het organiseren van zorg. Het huidige zorgstelsel schiet tekort. Dit moet anders. Zeeland is klein genoeg om slagvaardig te zijn en groot genoeg om representatief te zijn voor landelijke vraagstukken zoals vergrijzing en personeelskrapte. En daarom is Zeeland dé plek om de toekomst vorm te geven met goede zorg voor iedereen.

Zorglandschap van de toekomst

In Zeeland bouwen we samen aan het zorglandschap van de toekomst. We willen dat iedere Zeeuw - jong of oud, ziek of gezond, arm of rijk - toegang houdt tot goede zorg, dichtbij huis waar het kan en elders als het moet. We maken afspraken met zorgverzekeraars en zorgkantoren. En we dagen het Rijk uit om vanuit zijn verantwoordelijkheid, samen met ons, experimenten mogelijk te maken en het systeem aan te passen aan de realiteit van de regio. Samenwerken in plaats van concurreren, regie nemen in plaats van afwachten, organiseren wat nodig is in plaats van wat betaald wordt.

Een belangrijke rol is weggelegd voor innovatie. Digitalisering maakt de zorg slimmer, menselijker en toegankelijker. Inwoners krijgen hierdoor meer regie over hun gezondheid, terwijl zorgmedewerkers meer tijd krijgen voor persoonlijke aandacht. Slimme technologie verlicht de werkdruk en maakt de zorg tot een inspirerende werkomgeving.

Goede zorgopleidingen zijn van cruciaal belang. Ze vormen de motor voor de zorg van morgen én bieden jongeren en zij-instromers een toekomst vol betekenis. In samenwerking met de Zeeuwse kennisinstellingen en zo nodig met die van buiten de provincie zetten wij ons in voor een opleidings- en kennisklimaat in de brede waaier mbo, hbo en wo, mét academische opleidingsplaatsen in de Zeeuwse ziekenhuizen. Aantrekkelijk voor mensen van binnen en buiten Zeeland.

Samen zorgen we ervoor dat Zeeuwen zo lang mogelijk gezond, fit en zelfstandig kunnen leven en deelnemen aan de samenleving. Zelf verantwoordelijk waar het kan, gesteund door de omgeving waar het moet. Dat vraagt voorzieningen op maat. Dus huisartsenzorg en mondzorg dichtbij, maar ook sterke ziekenhuizen met goede voorzieningen boven en onder de Westerschelde, die nauw samenwerken met elkaar. En met omliggende academische ziekenhuizen voor de meest specialistische zorg.

“Hou de basiszorg dicht bij de inwoner”

INTERVIEW MET GERCO BLOK, LID RAAD VAN BESTUUR EMERGIS EN OSCAR DEKKER, VOORZITTER ZEEUWSE ZORG COALITIE

Gerco Blok en Oscar Dekker over zorg die in 2050 voor iedereen bereikbaar blijft.

OSCAR DEKKER | **FOTO** EVERT VAN MOORT

Hoe houden we de voorzieningen in Zeeland de komende 25 jaar overeind?

Gerco: “Daarvoor is het belangrijk om de zelfredzaamheid, gezondheidsbevordering en sociale cohesie onder de Zeeuwen verder te versterken. Met een sterk netwerk van kerken, sociale gemeenschappen en verenigingen heeft Zeeland daarvoor een goede uitgangspositie. Daarnaast moeten we nieuwe technologie in de zorg nog meer omarmen. Want Zeeland heeft uitdagingen op het gebied van bereikbaarheid. Als we met technologie afstanden kunnen overbruggen, maken we een grote slag. Zeeland is te klein om op termijn een aantal zorgvoorzieningen in de lucht te houden. Met een goede bevolkingsopbouw kunnen we voldoende body organiseren om de zorg in de lucht te houden en in de toekomst goed te borgen.”

Oscar: “Binnen het idee van passende zorg kijken we: wat doe je in het zorgdomein en wat niet? Soms begint het gewoon met het stellen van drie eenvoudige vragen: Wat wil je, wat heb je nodig en wat kan je zelf doen? En technologie kan zeker helpen. Met AI kunnen zorgprocessen geoptimaliseerd worden, van verslaglegging of brieven vertalen in de taal die de inwoner begrijpt tot het detecteren van botbreuken. De handen die we hebben moeten we inzetten in de zwaardere zorg. Sommige zorgvragen kunnen we op een andere manier oplossen.”

Wat zou de ideale situatie zijn in 2050?

Gerco: “Ik denk dat we dan een soort basiszorg dicht bij de inwoner hebben geregeld, maar daar moet je dan wel in investeren. Met een sterk sociaal domein eromheen en een regioziekenhuis voor de tweedelijns zorg.” Oscar: “En we moeten keuzes maken op het gebied van de verzekerde zorg. Welke zorg moet er altijd zijn, waar gaan we niet op concurreren? Denk aan eerste hulp, huisartsenposten, jeugdzorg, 24/7 beschikbaarheid van crisisdiensten in de mentale zorg. Dat is zorg die je gewoon moet regelen.”

→ **Lees meer op zeeland2050.nl**

Onderwijs

Met robuust, onderscheidend en kwalitatief hoogwaardig onderwijs en onderzoek kan Zeeland een magneet worden voor talent. Dat is hard nodig voor een sterk en toekomstbestendig Zeeland.

70

basisscholen dreigen in 2030 verdwenen te zijn ten opzichte van de 190 die er waren in 2015

Om de economie en leefbaarheid in Zeeland te versterken, is een toekomstbestendige en innovatieve infrastructuur voor onderwijs en onderzoek essentieel. Talent mogen we niet laten vertrekken, talent moeten we aantrekken. Zeeland moet een magneet zijn voor talent, waar (internationale) studenten en wetenschappers zich focussen op de Zeeuwse thema's water, energie en voedsel.

Onderzoeken en innoveren

Kenmerkend voor het Zeeuwse systeem van leren, onderzoeken en innoveren, is dat onderwijsinstellingen, bedrijven en overheden samen optrekken. We spelen in op de vragen van de arbeidsmarkt en spelen in op actuele ontwikkelingen. Wat Zeeland uniek maakt is dat we in de hele waaier van mbo, hbo en wo onderwerpen als voedsel, energie en water onderzoeken en onderwijzen in living labs, langs de waterkant en op de bedrijfsvloer. Zo creëren we aantrekkelijke opleidingen met zicht op aantrekkelijke banen die talent aantrekken.

Bachelors en masters

Dat betekent ook Zeeuws academisch onderwijs en onderzoek, naast het praktijk- en beroepsgericht onderwijs en onderzoek, in nauwe verbinding met bestaande onderwijsinstellingen, in Zeeland, in Nederland en over de grens (Gent). We hebben het dan over volwaardig academisch onderzoek en onderwijs, gericht op bachelor- en masterdiploma's. Zo werken we samen aan grensverleggende oplossingen, onder meer op het gebied van energie, kustversterking, klimaatbestendigheid, landbouw en zorg.

De beschikbaarheid en bereikbaarheid van onderwijs is essentieel voor mbo, voortgezet onderwijs en basisschool. Zoals we in mbo, hbo en wo doen met onder meer de Kenniswerf en food valley, vergroten we de aantrekkelijkheid van het voortgezet onderwijs ook door leer- en ontwikkelcampussen. En sterke dorpskernen zijn een voorwaarde voor goede basisscholen, en andersom.

"Een eerste community college in Zeeland"

INTERVIEW MET HENDRIK-JAN VAN ARENTHALS, BESTUURDER VAN SCALDA

Hendrik-Jan van Arenthals beschrijft waarom het Zeeuwse onderwijs aantrekkelijk is voor jongeren binnen en buiten Zeeland.

Hoe kunnen we met beter onderwijs Zeeuwse jongeren in de provincie houden en studenten van elders hier naartoe halen?
"Door de goede dingen we nu aan het ontwikkelen zijn en die we al hebben, verder door te ontwikkelen. Wat uniek is in Zeeland is de manier waarop mbo, hbo en wo met elkaar verbonden zijn, zowel in opleidingen als in onderzoek. Het mooiste voorbeeld is het Delta Climate Center, waarin we kennisgedreven onderzoek van het wetenschappelijk onderwijs en het toegepaste en het praktijkgerichte onderzoek van het hbo en mbo combineren. We kunnen niet alleen een toonaangevend onderzoeksinstituut worden maar, doordat we zo in de praktijk wortelen, ook van betekenis zijn voor de maatschappelijke vragen die er nu liggen. Denk aan de zoetwaterproblematiek, veiligheid rond de zee en de dijken en de wens om de groene krachtbron in 2050 verder te ontwikkelen. Wat ik daarnaast heel krachtig vind, is dat we meer dan waar ook in Nederland binnen de bedrijven en instellingen opleiden. Daardoor worden studenten niet alleen gebonden aan een bedrijf, waar ze vaak blijven werken als ze er stage hebben gelopen, maar blijven ze ook in de regio.

Hoe ziet het ideale Zeeland in 2050 eruit?
"Waar we naartoe zouden willen, is dat we voor veel langere tijd een commitment aangaan met bedrijven en instellingen. Het ideaalmodel voor mij is wat in de VS het community college heet. Dat zijn heel brede opleidings- en onderzoeksinstituten waar je praktijkgeoriënteerde opleidingen kunt combineren met theoretische. We dromen van een systeem waar je als student en als werknemer een enorm palet hebt om je weg in te zoeken, om je te ontwikkelen, je carrière vorm te geven en waar je moeiteloos op je eigen tempo de dingen kunt doen die bij jou passen en die je nodig hebt. Dat bestaat nog niet in Europa, maar ik zou het mooi vinden als we dat in Zeeland als eerste kunnen waarmaken."

→ **Lees meer op zeeland2050.nl**

Economie

Onder de Green Energy Port van energieleveranciers en duurzame bedrijven ligt een fundament van midden- en kleinbedrijf, vanouds een sterke sector in Zeeland.

12,2

▸ miljard euro met die toegevoegde waarde is North Sea Port groter dan Schiphol (11,8)

Door de strategische ligging behoren de Zeeuwse havens tot de grootste van ons land. Via de Westerschelde heeft het havengebied van Vlissingen, Terneuzen en Gent een open verbinding met de Noordzee. Via de binnenwateren, het spoor en de weg ben je zo in het Europese achterland. North Sea Port is de derde haven van Europa. In het Zeeuwse deel van de havens zijn zo'n tweehonderd bedrijven gevestigd, variërend van industrie en logistiek tot maritieme dienstverlening.

Steunpilaar

Daar omheen zit een schil van onderaannemers en toeleverende bedrijven, maar er is ook plek voor landbouw, fruitteelt en visserij; bedrijvigheid die hoort bij Zeeland. En natuurlijk de toeristische sector, een steunpilaar voor de Zeeuwse economie en de Zeeuwse samenleving. Jaarlijks geven gasten bijna 2 miljard euro uit in de provincie. In deze sectoren opereren veel familiebedrijven. Aandacht voor bedrijfsopvolging en kansen bieden aan jongeren is cruciaal. Innovatie en duurzaamheid maken de Zeeuwse economie toekomstbestendig. Willen we Zeeland, en Nederland, gezond houden dan is een overgang nodig naar een klimaatneutrale, circulaire economie. Het is aan de overheid om ervoor te zorgen dat de grote investeringen die bedrijven bereid zijn daarvoor te doen niet worden belemmerd door te veel regelgeving.

Geen mooiere plek

Op alle gebieden wil Zeeland een hotspot zijn voor talent, niet alleen in het onderwijs, de wetenschap of de cultuur. Er is geen mooiere plek voor innovatieve startups, mits we het vestigingsklimaat weten te verbeteren met aantrekkelijke en betaalbare woningen, goede bereikbaarheid en uitstekende voorzieningen.

"Duidelijkheid en snelheid met perspectief"

INTERVIEW MET TABITA VERBURG, AREA PRESIDENT VAN DOW

Tabita Verburg over de kansen van Zeeland in de economie van de toekomst.

Kan Zeeland een hotspot voor kennis worden?
"Absoluut. Dat betekent dat je keuzes moet maken, je kan niet in alles een voorloper zijn. De industrie die we hebben, de Kanaalzone, kernenergie, dat zijn wel de thema's waarin Zeeland zich kan onderscheiden. Zorg dat er kansrijk wordt opgeleid, dus voor de beroepen die straks het hardst nodig zijn: binnen de energie en de techniek maar ook binnen de zorg, toerisme en logistiek. Daar hoort ook onderzoek bij. Denk aan Delta Climate Center, maar ook aan wat er bij ons gebeurt in het Junior Praktijk Programma. We moeten keuzes maken die kansrijk en toekomstgericht zijn, in overleg met de rest van Nederland: wie gaat zich waar specialiseren. En dan kan Zeeland dé plek voor de schone transitie, kustversterking en watermanagement zijn. Naast alles wat we doen om de industrie schoner te maken, biedt digitalisering mooie kansen om ons als Zeeland te onderscheiden."

Wat is daarvoor nodig?
"Goede infrastructuur, snelle beslissingen met een perspectief en een duidelijke regelgeving. Dan komen we er wel. Duidelijkheid rondom infrastructuur is heel belangrijk voor bedrijven om beslissingen te nemen om te kunnen verduurzamen. We moeten de netcongestie oplossen. We moeten nieuwe kerncentrales bouwen. Dat kunnen ook heel goed enkele kleinere units zijn, die ook stroom kunnen leveren. Verder een volledig geïntegreerd openbaar vervoernetwerk, met treinverbindingen van Terneuzen naar Gent. Zeeland moet volledig open zijn naar België en de rest van Nederland. En ik zie wel een fantastisch mbo-hbo-universitair college ontstaan, dat op alle specialisaties de juiste mensen kan leveren voor Zeeland en voor Europa. We moeten ons ook bewust zijn, door de vergrijzing en door het tekort aan arbeidspotentieel, dat we heel veel internationale werknemers nodig hebben die in Zeeland een plek zullen gaan vinden. Dus Zeeland zal veel internationaler worden, maar wel met behoud van de eigen identiteit."

→ **Lees meer op zeeland2050.nl**

Defensie

Extra investeringen in de defensiesector bieden kansen voor de Zeeuwse maakindustrie. In Vlissingen wordt de marinevloot vernieuwd en de strategische ligging van Zeeland vraagt om een goede infrastructuur.

2000

grote legervoertuigen en containers en driehonderd Amerikaanse militairen gingen vorig jaar via Vlissingen naar Polen

De spanningen in de wereld lopen op, vertrouwde bondgenootschappen zijn niet meer vanzelfsprekend. Dat maakt een sterke, nationaal onafhankelijke defensiesector noodzakelijk. De scheepsbouw zit in het Zeeuwse DNA, in Vlissingen bouwen we al bijna anderhalve eeuw schepen voor de Nederlandse marine. Tot voor kort waren orders van Defensie niet meer vanzelfsprekend, maar in de sectoragenda Maritieme Maakindustrie van Economische Zaken is Vlissingen twee jaar geleden aangewezen als dé centrale locatie voor Nederlandse marinebouw. De komende decennia wordt daar een groot deel van de Nederlandse marinevloot vernieuwd.

Uitzonderlijke technologische kennis

Niet de complete bouw zal in Zeeland plaatsvinden, wel zullen steeds meer marineschepen in Vlissingen-Oost worden afgebouwd, wat ook weer zorgt voor een toestroom aan werknemers. Belangrijker is dat de schepen in Vlissingen worden ontworpen en dat de complete integratie en bouw van daaruit wordt gecoördineerd. Dat vergt uitzonderlijke technologische kennis die maar op weinig plekken in Europa op een vergelijkbare manier is geconcentreerd. De langdurige aanwezigheid van deze hoogwaardige industrie is een geweldige impuls voor het vestigingsklimaat, voor het Zeeuwse bedrijfsleven en voor het onderwijs.

Cruciale schakel

De ministeries van Defensie en Economische Zaken, de industrie, Impuls Zeeland en de Provincie Zeeland werken samen om een koppeling tot stand te brengen tussen de Zeeuwse maakindustrie en de defensiesector. Het doel is om innovatie te versnellen, schaalbare en kopieerbare scheepsmodellen te ontwerpen en talent te ontwikkelen.

Zeeland vervult een belangrijke rol als host nation support, doorvoerhaven voor NAVO-personeel en –materieel. Dat de provincie ook een cruciale schakel in de Nederlandse energievoorziening is, maakt Zeeland tot een strategische maar ook kwetsbare plek. Dat biedt de kans om investeringen in de Zeeuwse infrastructuur mede te financieren uit budgetten die de komende jaren vrij worden gemaakt om de Nederlandse defensie te versterken.

“Creëer een lange horizon voor marinebouw”

INTERVIEW MET RICHARD KEULEN, DIRECTEUR STRATEGIE EN INNOVATIE BIJ DAMEN NAVAL

Europa zet vol in op defensie, merkt scheepsbouwer Damen Naval in Vlissingen. Richard Keulen vertelt over de kansen die dit biedt.

Hoe fijn is het dat de orderportefeuille van Damen Naval de komende jaren gevuld is?
“Na jaren van bezuinigingen zien we nu een soort boeggolf aan defensieorders op ons afkomen, maar het orderboek is niet het belangrijkste. De kern is dat je een vestgingsklimaat handhaaft in eigen land waar je voor de lange termijn hoogwaardige industrie in de benen kunt houden.”

Hoe belangrijk is dat voor Zeeland?
“Dat is belangrijk voor heel Nederland. In Europa heb je maar enkele marinebouwbedrijven die de hoofdaannemerfunctie kunnen vervullen. In Vlissingen beginnen we met een wit vel, ontwerpen we schepen, organiseren we de bouw en uiteindelijk zullen we steeds meer schepen gaan afbouwen op onze werf in Vlissingen-Oost. In een samenwerkingsagenda met Defensie hebben we afgesproken dat de scheepsbouw in Nederland moet aanhaken. En we hebben toeleveranciers in Zeeland, maar verder ook in Rijnmond en met Thales een heel belangrijke in Twente. Voor toeleveranciers die van daar in Zeeland komen werken is het natuurlijk belangrijk als wij een wat langere horizon hebben, want dat stimuleert ze om zich hier te vestigen.”

Hoe belangrijk is die hoogwaardige werkgelegenheid voor Zeeland en het onderwijs hier?
“De afgelopen vijf, zes jaar zijn we in Vlissingen gegroeid naar zo’n 1200 medewerkers. Dat zijn de beste mensen ter wereld als het gaat om innovatieve scheepsbouwtechniek, ingenieurs, managers, inkopers, maar ook juristen en financiële mensen. Ik denk dat we kunnen groeien tot maximaal 1500 mensen. Dat moeten we steeds met jonge mensen aanvullen. Daarvoor heb je woonruimte nodig een aantrekkelijke voorzieningen. Je wil niet dat ze na drie jaar weer weg zijn. We moeten ook zien hoe het onderwijs kan aanhaken op onze behoefte. Dat moet samen met andere werkgevers, want daarvoor hebben wij als Damen alleen niet de kritische massa. De politiek kan ons hierin helpen.”

Recreatie

Waar kun je beter recreëren dan in Zeeland? Alle opgaven waarvoor we staan, zijn geholpen met de best mogelijke vrijetijdsbeleving van inwoners en bezoekers.

3,4

miljard euro wordt er jaarlijks besteed aan toerisme en recreatie in Zeeland

In Zeeland sta je binnen de kortste keren op het strand, wandel je door de duinen, fiets je door de polders of sta je op je surfplank, desnoods voor je gaat werken of als je net klaar bent. Dat maakt het zo'n fijne provincie om te wonen en te werken. Of tijdelijk te verblijven. Niet voor niets is het toerisme een belangrijke pijler onder de Zeeuwse economie. Daarbij horen tal van voorzieningen, van horeca en winkels tot musea en dagattracties.

Plezier en vrije tijd

Er liggen veel claims op de ruimte die we hebben: nieuwe huizen, nieuwe bedrijventerreinen, zonnepanelen, windmolens, enzovoort. De nieuwe inwoners die we willen trekken, moeten ook de ruimte hebben om in hun eigen woonomgeving een ommetje te maken of iets leuks te doen. Mensen wonen ergens met plezier als ze in hun vrije tijd iets te doen hebben. Dat betekent dat we bij de inrichting van Zeeland op voorhand moeten nadenken over de plek die recreatie daarin inneemt. De overheid staat aan de lat voor de aanleg van mooie pleinen, parken, fiets- en wandelpaden. En de vrijetijdssector springt daar graag op in met horeca, logies en attracties. Dat samenspel moeten we heel bewust plannen.

Slimme mobiliteit

We vergroten de aantrekkelijkheid van Zeeland door meer vrijetijdsaanbod te creëren voor mensen van 16 tot 50 jaar. We zorgen jaarrond voor aansprekend vermaak en verblijf. We laten zien hoe we bouwen aan de delta van de toekomst, niet alleen door de toegankelijkheid van de iconische Deltawerken, maar ook door excursies in Waterdunen en Grenspark Groot Saeftinghe. Met slimme mobiliteit maken we stranden en natuurgebieden bereikbaar, zonder dat de wegen dichtslibben of de parkeerdruk wordt vergroot. Dat kan door te investeren in wandel- en fietspaden en het gebruik van openbaar vervoer, flexvervoer en deelvervoer te stimuleren. We blijven investeren in cultuur.

Zo zorgen we voor een slimme balans tussen levendigheid en rust, stedelijke dynamiek en natuurbeleving, economie en welzijn, inwoners en bezoekers.

"Denk aan jongere inwoners en bezoekers"

INTERVIEW MET DIANA KORTEWEG MARIS, KENNISCENTRUM KUSTTOERISME

Wat betekent Zeeland 2050 voor recreatie en toerisme in Zeeland? Diana Korteweg Maris blikt vooruit.

Hoe ziet Zeeland eruit in 2050?
"Ik hoop op een provincie waar het heel fijn wonen, werken en recreëren is. We willen meer inwoners, dat betekent dat we meer huizen nodig hebben. En ik verwacht dat we er over 25 jaar zo in geslaagd zijn, dat we met al die extra inwoners en al die projecten nog steeds een prachtig landschap hebben, waar we met z'n allen van kunnen genieten. Dus volop mogelijkheden om te fietsen, te wandelen en in de buitenlucht te zijn, een prachtig cultuuraanbod, van theaters en musea tot evenementen, dagactiviteiten en attracties en een breed horeca-aanbod met streekproducten. Het mooie is dat onze inwoners en bezoekers vaak hetzelfde doen en willen. Dus als we dat voor onze inwoners op orde hebben, kunnen we ook veel van onze bezoekers blij maken."

Wat is er nodig om dat te bereiken?
"Er liggen heel veel claims op de ruimte die we hebben: nieuwe huizen, nieuwe bedrijventerreinen, zonnepanelen, windmolens, misschien twee kerncentrales, enzovoorts. Als we straks veel nieuwe inwoners hebben, moeten die ook de ruimte hebben om in hun eigen woonwijk een ommetje te maken of iets leuks te doen. We zien dat recreatie vaak het laatste is waaraan gedacht wordt bij het plannen van ruimte. Maar mensen wonen ergens met plezier, ook omdat er in hun vrije tijd iets te doen is. Daarom is het belangrijk ons als sector mee te nemen als gesprekspartner in de gebiedsontwikkeling."

Mist er nog iets in Zeeland?
"Als we willen dat meer mensen in Zeeland komen wonen, werken en studeren en niet pas na hun pensioen hier naartoe komen, moet je ook een vrijetijdsaanbod hebben dat interessant is voor de leeftijdsgroep van 20 tot 50. Daarnaast liggen er kansen om verbindingen te leggen met landbouw, watermanagement, klimaat en cultuur, om nieuwe iconen te creëren waarmee we Zeeland nog meer op de kaart kunnen zetten. Dat zal aantrekkingskracht uitoefenen op inwoners én bezoekers."

→ **Lees meer op zeeland2050.nl**

FOTO WATERSCHAP SCHELDESTROMEN

Klimaatbestendig

Zeeland kan de eerste klimaatbestendige regio ter wereld worden, met nieuwe oplossingen om ons te beschermen tegen hoogwater en extreem weer.

Een groot deel van Nederland, en vrijwel heel Zeeland, ligt onder de zeespiegel. Dat maakt ons kwetsbaar voor de gevolgen van klimaatverandering, zoals zeespiegelstijging, extreem weer, wateroverlast, hitte en droogte. We moeten ervoor zorgen dat Zeeland veilig blijft voor hoogwater, dat er voldoende zoetwater beschikbaar is voor de landbouw en dat onze woon- en leefruimte klimaatbestendig is.

650

kilometer, zoveel kustlijn heeft Zeeland

Dijken en keringen

In Zeeland en Nederland zijn we kampioen dijken en keringen bouwen. Terwijl de zeespiegel stijgt, worden de pieken en dalen van de rivierafvoeren steeds extremer. Als de keringen vaker dicht zijn, wat in de toekomst gaat gebeuren, kan het rivierwater niet naar buiten en dreigen overstromingen. Ook kan het zeewater niet naar binnen en dat heeft invloed op de getijdennatuur waar de lekkernijen van culinair Zeeland worden gekweekt. Onze dijken moeten dus steeds groter en hoger worden. Ook de zoutgrens schuift landinwaarts op. Om te voorkomen dat wij in een steeds diepere badkuip komen te wonen, moeten we nadenken over onze toekomst in de Zuidwestelijke Delta.

In Zeeland moeten we weer bouwen met de natuur. We hebben decennia de tijd om het getij zijn werk te laten doen en land te laten opslibben, maar dan moeten waar dat gewenst en mogelijk is daar wel mee beginnen te leren. Zo snel als mogelijk moeten we zoetwater beter vasthouden, bergen en benutten. Dat doen we met regenwater én door water uit de Nederlandse rivieren ook op de Zeeuwse akkers brengen. Zo helpt Zeeland om Nederland droog te houden en te voorzien van in eigen land geteeld voedsel.

Deltawerken 2.0

Het gaat niet louter om kustversterking, Nederland moet klimaatbestendig worden. Dat vraagt om keuzes: hoe gaan we de kust beschermen, waar bouwen we wel en waar niet, hoe beschermen we onze woongebieden, recreatie en industrie niet alleen tegen hoogwater maar ook tegen hitte, droogte en hevige neerslag?

Zeeland is hét gebied in Nederland dat de strijd tegen en het leven met water onder de knie heeft, dé plek waar we op weg gaan naar de Deltawerken 2.0. We hebben kansen om Zeeland verder te ontwikkelen als mondiaal kenniscentrum voor waterveiligheid en klimaatbestendigheid, met wetenschappelijk onderzoek waarvan wereldwijd de vruchten worden geplukt en opleidingen die talent uit alle windstreken naar Zeeland lokken. Daarmee bouwen we een klimaatbestendig Zeeland van de toekomst.

FOTO WATERSCHAP SCHELDESTROMEN

“Nu nadenken over de komende 100 jaar”

INTERVIEW MET TJEERD BOUMA, SENIOR ONDERZOEKER BIJ HET NIOZ

Meer mensen en bedrijvigheid binnenhalen, kan dat wel samen met zeespiegelstijging en kustversterking? Tjeerd Bouma vindt van wel.

Waar moet Zeeland zich voor 2050 op voorbereiden?
“Als we nu alleen nadenken over de komende 25 jaar, zijn we verkeerd bezig. Eigenlijk moeten we denken over hoe Zeeland er over honderd jaar uit moet zien en die visie gebruiken als agenda. Want sommige aanpassingen die we moeten doen om veilig in Zeeland te blijven wonen en werken, kosten veel tijd. Als we onze kust klimaatrobuust willen maken, het economisch goed doen én onze natuur willen behouden om veilig en welvarend in Zeeland te leven en wonen, dan moet je bedenken waar we over vijftig of honderd jaar willen zijn en wat we daar de komende 25 jaar voor moeten doen.”

Is het logisch om in een laaggelegen gebied als Zeeland meer inwoners te huisvesten?
“Ik denk dat het op zichzelf best logisch is om meer inwoners naar Zeeland te trekken. Waterbouwers zeggen altijd: wat je aan de kustverdediging uitgeeft, moet achter de dijk verdiend worden. Een lege provincie is niet goed voor de instandhouding van de provincie. Om Zeeland veilig te houden, bijvoorbeeld met waterkerende landschappen zoals wisselpolders, is ook ruimte nodig. Daarom moeten we op heel korte termijn een aantal pilots opzetten en kijken hoe we verschillende waterkerende landschappen kunnen gebruiken. Bijvoorbeeld ten gunste van de natuur en recreatie, maar er liggen ook goede mogelijkheden om ze te gebruiken als zoetwatervoorziening voor de landbouw. We moeten ervoor zorgen dat Zeeland een blauwgroene oase blijft tussen stedelijke gebieden, waar mensen graag komen wonen en recreëren. En daar kunnen we onze kustverdediging ook inpassen.”

→ **Lees meer op zeeland2050.nl**

Landbouw

In 2050 is Zeeland dé food delta van Europa – innovatief, aangepast aan het veranderende klimaat en internationaal toonaangevend.

41%

procent van de grond in Zeeland is voor landbouw en fruitteelt

Zeeland is en blijft een landbouwprovincie, ook in 2050. De Zeeuwse natuur, landbouw, visserij, fruitteelt en woonomgeving bewegen al eeuwen mee met de veranderende wereld. Nergens is de landbouw zo effectief onder zoute omstandigheden als in de Zeeuwse delta. Voor de toekomst zetten we in op volhoudbare landbouw die past bij de locatie en die een verdienmodel heeft. De beschikbaarheid van zoetwater en behoud van biodiversiteit zijn essentieel.

Biodiversiteit

De Zeeuwse landbouw werkt mét de natuur. Door gebruik te maken van natuurlijke processen en het stimuleren van ondergrondse en bovengrondse biodiversiteit behouden we het producerend vermogen van onze vruchtbare zeekleigronden zonder het ecosysteem te belasten. We gaan uit van een gesloten kringloopsysteem zonder overtollige emissies naar water of bodem. Het kenmerkende Zeeuwse landschap, met hagen, poelen, agrarisch natuurbeheer en een gezonde gewasrotatie, zorgt dat deze functies overeind kunnen blijven. We zetten in op het benutten van de natuur, bijvoorbeeld door natuurlijke plaagbestrijding, waardoor minder mest of gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn. Ook door veredeling en innovaties zorgen we voor weerbare gewassen die op lange termijn in staat zijn bij te dragen aan de kennis over voedselzekerheid.

Gezond voedsel

Innovatieve landbouw en visserij zijn altijd troefkaarten van Zeeland geweest. Zo produceren en kweken we duurzaam en gezond voedsel voor Nederland en de wereld. In de landbouw blinken we uit in ontwikkelingen als robotisering en digitalisering en we werken volledig datagestuurd. Doordat we met onze voedselproductie internationaal voorop lopen, kunnen we van onze kennis een verdienmodel maken. Hier testen we het, kom kijken! Dat heeft een aanzuigende werking op talent, bedrijven en kennisinstellingen.

“Zeeland loopt voorop in teelt biobased bouwmateriaal”

INTERVIEW MET CHARLOTTE VAN SLUIJS, SECRETARIS-DIRECTEUR VAN PROEFBOERDERIJ RUSTHOEVE

De landbouw in Zeeland heeft de komende jaren de nodige uitdagingen voor de boeg. Charlotte van Sluijs ziet ook genoeg kansen.

Kan Zeeland op het gebied van landbouw een hotspot voor kennis worden?

"In Zeeland hebben wij een grote uitdaging rondom water. We kunnen hier geen zoet water zomaar uit de sloot halen. Daardoor hebben we veel kennis verzameld van nieuwe methodes om water op te vangen en te gebruiken. Ten opzichte van andere regio's hebben wij een voorsprong in het omgaan met weinig water. Door klimaatverandering hebben we meer water nodig en zijn we gedwongen om innovatief aan de gang te gaan. Daarmee creëer je kennis waar anderen naar komen kijken. Zo hebben wij het al niet eens meer over efficiënte irrigatie, maar over efficiënte fertigatie, waarbij niet alleen water maar ook bemesting direct bij de plant wordt gebracht en je veel efficiënter met mineralen kan omgaan. Zo zorgen we voor zo min mogelijk verlies naar de omgeving, het oppervlaktewater en de natuur. Wij zijn niet de enigen die dat doen, maar we leveren er wel een belangrijke bijdrage aan. Op het gebied van circulair bouwen loopt Zeeland voor op de rest van Nederland en dat maakt het zeker interessant om hier te leren."

Wat is ervoor nodig om dat te bereiken?

"Wat heel belangrijk is, is samenwerking met organisaties die een andere mening of een andere expertise hebben, zoals Het Zeeuwse Landschap en de Zeeuwse Milieufederatie (Zmf). Het is voor ons veel waard dat zij bereid zijn om met ons mee te denken en dat we afkomen van het wij-zij denken, want daar schieten we niets mee op. En de verbinding tussen maatschappij en boer zal beter moeten. Ik zou niet weten wie dat beter zou kunnen doen dan de Provincie Zeeland, als objectieve partij die mensen bij elkaar en met elkaar in gesprek kan brengen. En soms een duwtje geven, want we zullen het toch samen moeten doen."

→ **Lees meer op zeeland2050.nl**

Natuur

Een rijke, robuuste natuur maakt mensen gelukkiger en gezonder en de economie veerkrachtiger. Zeeland kan tegelijkertijd een economische groeiparel én een ecologische parel zijn.

211.173

▸ hectare aan Natura 2000-gebied telt Zeeland

Van achtertuin tot schoolplein en van bos tot deltawater, de Zeeuwse natuur is overal. Die is een bron van ontspanning voor inwoners en toeristen. De ruimte, de vrijheid, de dynamiek en het groen zijn goed voor de ontwikkeling van kinderen, verhogen het geluk en verminderen stress. Een gezonde natuur is onlosmakelijk verbonden met een veerkrachtige Zeeuwse samenleving. Ontwikkelingen zijn alleen mogelijk met schoon water, een schone lucht en overvloedige biodiversiteit.

Uniek estuarium

Voor een gezonde en rijke delta is de dynamiek van het getij essentieel. Daardoor worden zand en klei verplaatst en ontstaan zandplaten, slikken en schorren. Die zijn belangrijk voor de waterveiligheid, zeker gezien de stijgende zeespiegel, maar ook als broed- en voedselgebied voor vogels. In het verleden zijn grote getijdengebieden verdwenen. De Deltawerken hebben gezorgd voor veiligheid, maar hebben consequenties gehad voor de natuur. In de Deltawerken 2.0 kan de natuur juist leidend zijn. Als we de openingen van de zeearmen vergroten, als we de deltawateren meer met elkaar verbinden, als we bouwen met de natuur, als we zand weer het werk van opbouw en afbraak laten doen, herstellen we het natuurlijke systeem van ons unieke estuarium. Tegelijkertijd waarborgen we zo de waterveiligheid op de lange termijn.

Open horizon

Groen maakt steden en dorpen aantrekkelijker en weerbaarder tegen de gevolgen van klimaatverandering. Bij de bouw van woningen behoren natuurversterking en biodiversiteit tot de uitgangspunten, zodat we gezonde leefomgevingen creëren die passen bij Zeeland. In grotere steden moeten we geconcentreerd én groen bouwen, maar niet te hoog. Zo behouden we de unieke landschappen van onze eilanden, met een open horizon. We zorgen ervoor dat landbouwers in 2050 een rendabel bedrijf kunnen runnen en tegelijkertijd ons natuurlijk fundament verrijken.

“Een robuuste natuur is een fundament voor groei”

INTERVIEW MET IRA VON HARRAS, DIRECTEUR DE ZEEUWSE MILIEUFEDERATIE

Meer mensen en meer bedrijvigheid. Ira von Harras over wat dat betekent voor de natuur in Zeeland.

Waar staat de Zeeuwse natuur in 2050?
“De Zeeuwse natuur is een bron van ontspanning, inspiratie en activiteit voor de Zeeuwen zelf en een magneet voor toeristen uit binnen- en buitenland. Wij pleiten in Zeeland 2050 voor een natuurinclusieve samenleving. Dat betekent dat we de Zeeuwse aarde en wateren niet uitputten, maar de natuurlijke rijkdom van het Deltagebied juist vergroten en geen keuzes maken waar we later spijt van krijgen. De Zeeuwse natuur moet ontspannen aanvoelen en mag nooit de indruk geven alsof ze onder de voet gelopen wordt. Dat kan betekenen dat als het aantal inwoners en bezoekers groeit, de beleefbare ruimte automatisch moet meegroeien. Dat kan door afspraken te maken over een minimaal aantal vierkante meters natuur per inwoner, maar ook door slimme keuzes te maken en functies te combineren. Denk bijvoorbeeld aan het inrichten van nieuwe natuurlijke zones langs de kust die waterveiligheid verhogen én tegelijkertijd een recreatieve functie kunnen vervullen.”

Is de Zeeuwse natuur interessant om in te investeren?
“Een rijke, robuuste natuur maakt mensen gelukkiger en gezonder en de economie veerkrachtiger. Neem de recreatiesector: Zeeland is populair bij het publiek omdat het bekend staat als een groenblauwe oase, dat alleen al is het verdienfundament. En als natuur floreert, ontstaat er ook weer ruimte om ontwikkelingen toe te staan. Het is nodig dat natuurversterking centraal staat bij ruimtelijke ontwikkeling, landbouw en recreatie. De natuur is de grondwaarde om op een prettige manier te kunnen wonen en werken in de Zuidwestelijke Delta. Dus ja, het is nodig om te investeren in de Zeeuwse natuur en een gezonde leefomgeving. Laten we vanaf nu beginnen met het op orde maken van het ecosysteem. Dus dit keer eens iets geven in plaats van alleen maar nemen. We zijn gewend steeds iets te pakken en daarna te compenseren, maar dan loop je altijd achter de feiten aan.”

→ **Lees meer op zeeland2050.nl**

Natuur

In 2050 is Zeeland een natuurinclusieve samenleving, landschap en leven in de delta zijn in balans.

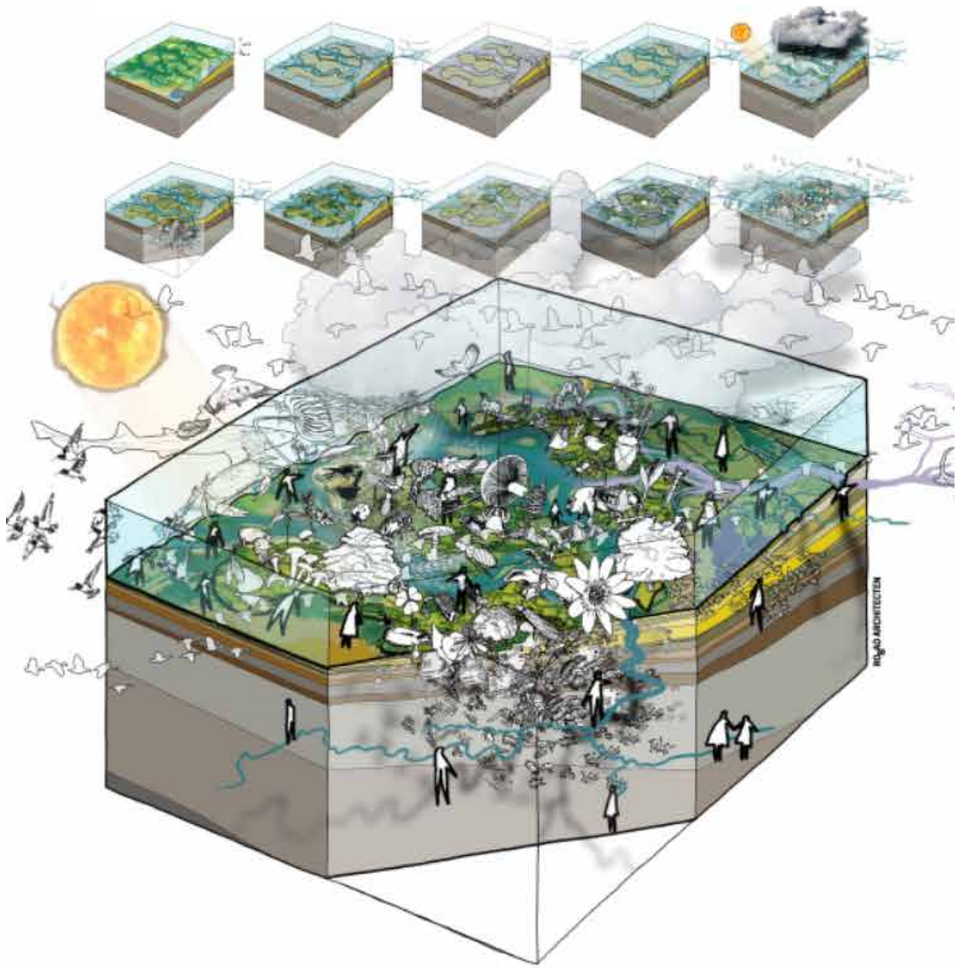

Landbouw

Zeeland is in 2050 een toonaangevend internationaal voedselproductie innovatiecentrum, waar duurzaam geproduceerd voedsel en kennis Noordwest-Europa en de wereld dienen.

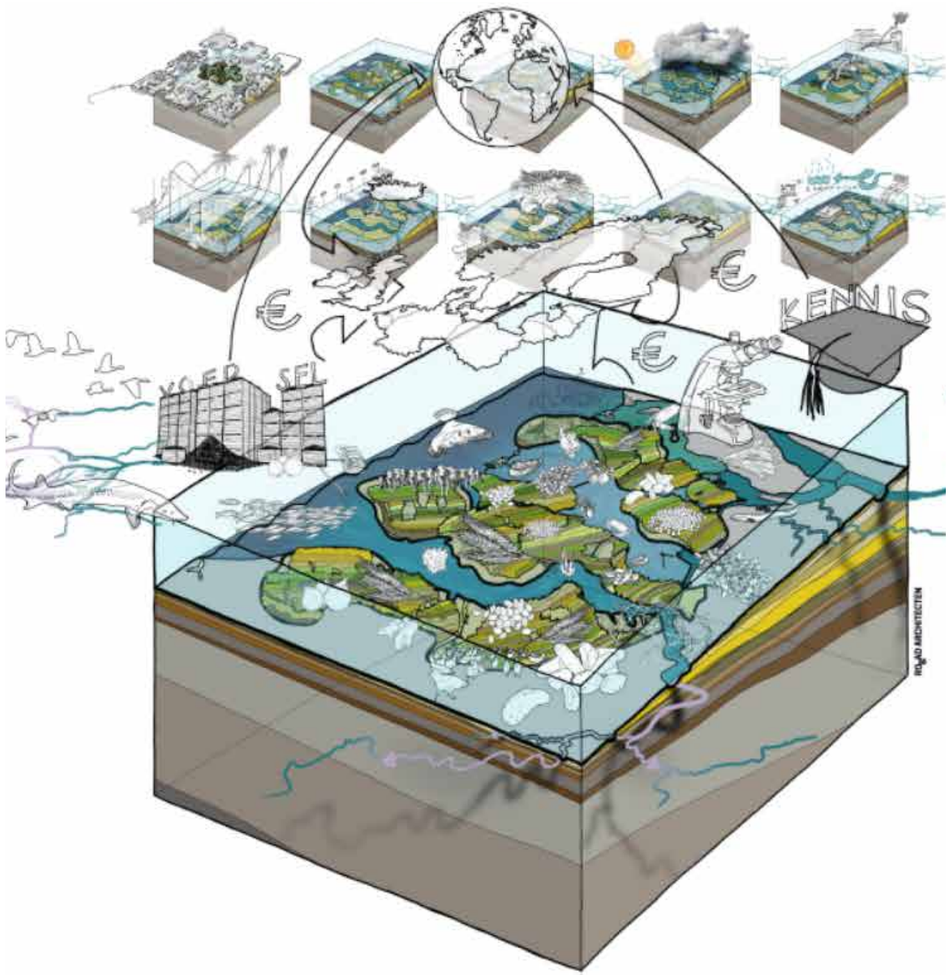

Hoofdstuk 4

Een groeiende beweging

Zeeland 2050 is binnen de kortste keren een beweging geworden. Niet iets van alleen de Provincie, niet iets van alleen overheden, onderwijs en ondernemers, maar iets van héél Zeeland.

Wat nog geen jaar geleden begon in het Middelburgse Provincie-huis is daarna mee opgepakt door de dertien Zeeuwse gemeenten en Waterschap Scheldestromen. Onder de vlag van het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO) is een bijeenkomst georganiseerd waarop meer dan honderd stakeholders afkwamen – Zeeuwse bedrijven, organisaties en instellingen die enthousiast zijn over het ontwikkelen van een gezamenlijk perspectief op 2050. Met een aantal waren we als regio al volop in gesprek, met nog veel meer van hen overleggen we verder.

Tegelijkertijd praten we met het Rijk over een gezamenlijke strategische agenda voor Zeeland 2050 en een bijbehorende investeringsagenda. Via de overheden en al die organisaties zijn inmiddels veel Zeeuwen betrokken bij Zeeland 2050, maar wij willen graag elke Zeeuw bereiken. Om hem of haar te informeren, om vragen te beantwoorden en om enthousiasme op te wekken, zodat we echt samen bouwen aan de delta van de toekomst. Dat betekent dat we het niet laten bij een document als dit, maar dat we ook de website zeeland2050.nl in het leven hebben geroepen. Want bij een groeiende en wendbare beweging hoort een toekomstperspectief dat we blijven verdiepen en verrijken.

IN DIT HOOFDSTUK: Kompas voor nieuw beleid | Tijdlijn

Kompas voor nieuw beleid

We zijn nog maar net met Zeeland 2050 begonnen en nu al zien we dat het idee is uitgegroeid tot een beweging die wat losmaakt, in Zeeland en in Den Haag.

Wat was de aanleiding? Wij denken dat wij met het Rijk kansen kunnen verzilveren voor Zeeland én voor Nederland. En bedreigingen het hoofd kunnen bieden die afkomen op Nederland én op Zeeland. Dat betekent dat Zeeland moet meetellen in de beleidsfocus van het Rijk en moet worden meegewogen in de investeringsplannen van het Rijk. Vandaar dat we streven naar een gezamenlijke investeringsagenda. Daar gaat een gezamenlijke strategische samenwerkingsagenda met het Rijk aan vooraf. Die kun je alleen opstellen als je als Zeeland weet welke kant je op moet. Daarom dit toekomstperspectief. Daarbij hebben we de volgende generatie op het netvlies en kiezen we 2050 als stip op de horizon.

Start van een beweging

Wat begon als een gesprek tussen bestuurders van Zeeuwse overheden, werd al snel een gesprek met vertegenwoordigers van zeven verschillende Haagse departementen en van vele tientallen bedrijven en maatschappelijke instellingen. Met enthousiasme en met opgerolde mouwen is een beweging van start gegaan waarbij zich iedere week opnieuw mensen aansluiten die de noodzaak inzien om samen de toekomst van Zeeland vorm te geven. Op 2 juni 2025 is in het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving de afspraak gemaakt om toe te werken naar een strategische samenwerkingsagenda van Rijk en regio Zeeland.

Een beweging voor iedereen

Op 1 juli volgt de presentatie van dit toekomstperspectief Zeeland 2050 bij het Overleg Zeeuwse Overheden en een dag later op de zomerontmoeting in Den Haag. Daarbij hoort de website zeeland2050.nl, met meer informatie, langere interviews, gepresenteerd voor een breed publiek, op zijn minst alle Zeeuwen.

Dat is wat Zeeland 2050 beoogt: een beweging te zijn waarbij iedereen zich kan aansluiten. Overheden, in en buiten Zeeland, bedrijven, maatschappelijke organisaties en mensen. We willen samen werken aan een toekomst en aan een breed gedragen perspectief om Zeeland toekomstbestendig te maken.

Gemeenschappelijk doel

Zeeland 2050 is een beweging en is dus geen nieuw beleid. Het is een gezamenlijke blik op de toekomst die dient als kompas en als katalysator voor nieuw beleid. Iedere deelnemer, of het nu een Zeeuwse overheid is of een 'official partner' die we hopen te verwelkomen, gaat zelf over het eigen beleid en het tempo waarin dat wordt uitgevoerd. De 13 gemeenteraden, de algemene vergadering van het waterschap en Provinciale Staten beslissen over hun eigen plannen. Die worden gevoed en gevormd op basis van Zeeland 2050, maar ze houden zelf de democratische controle. Natuurlijk ontwikkelen bedrijven en maatschappelijke instellingen hun eigen beleid, maar we zoeken de samenwerking op weg naar een gemeenschappelijk doel. Hoe breder het draagvlak, hoe groter de kansen.

Waar werken we naartoe?

Zeeland 2050 vraagt een lange adem en een meerjarige samenwerking in de regio en samen met het Rijk. We werken toe naar een aantal concrete uitkomsten die deze beweging ondersteunen:

1. We verrijken en verdiepen het toekomstperspectief Zeeland 2050 met de regio. We presenteren een digitaal platform, waar we het perspectief verder uitwerken en inkleuren en continue ideeën en concrete projecten kunnen delen. Hier is ook ruimte voor interactie.

2. We werken het toekomstperspectief uit in de strategische samenwerkingsagenda van het Overleg Zeeuwse Overheden.

3. We komen tot een strategische samenwerkingsagenda met de Rijksoverheid, waarin we nationale en Zeeuwse belangen samenbrengen en zetten deze uiteindelijk om in een gezamenlijke investeringsagenda.

STAKEHOLDERS

Op 20 mei is een eerste stakeholdersbijeenkomst gehouden over Zeeland 2050. Die werd bezocht door mensen van meer dan honderd organisaties. Daar werd het idee geopperd voor een official partnership Zeeland 2050. Meteen hebben zich al partijen gemeld. Dit zijn ze:

ZZRJ Zeeuwse Zorg Rondom Jeugd + 20 organisaties | Economic Board + 20 organisaties | Theaterproductiehuis Zeeland | Rabobank | MS7 | Omoda | Damen | Huisartsenconnectie | Yara | Zorgsaam | Dow | Scalda | Hoornbeeck | Aannemingsbedrijf Fraanje B.V | Dienst Justitiele inrichtingen (Middelburg) | ZB Zeeland Zeeuwse Bibliotheek | Nedbase Digital Agency | WEA Zuid-West | Cultural Board Zeeland | Delta Climate Center | Smart Delta Resources | Zeeuwse Vereniging van Kleine Kernen | Urban Heroes

Wilt u ook een rol spelen als partner van Zeeland 2050?
Meld u aan via 2050@zeeland.nl

Tijdlijn

Na een startdocument in april presenteert Zeeland nu een toekomstperspectief voor 2050. Steeds meer partners haken aan bij dit initiatief van de Zeeuwse overheden. Met het Rijk wordt gewerkt aan een strategische agenda. In beide trajecten zit groei.

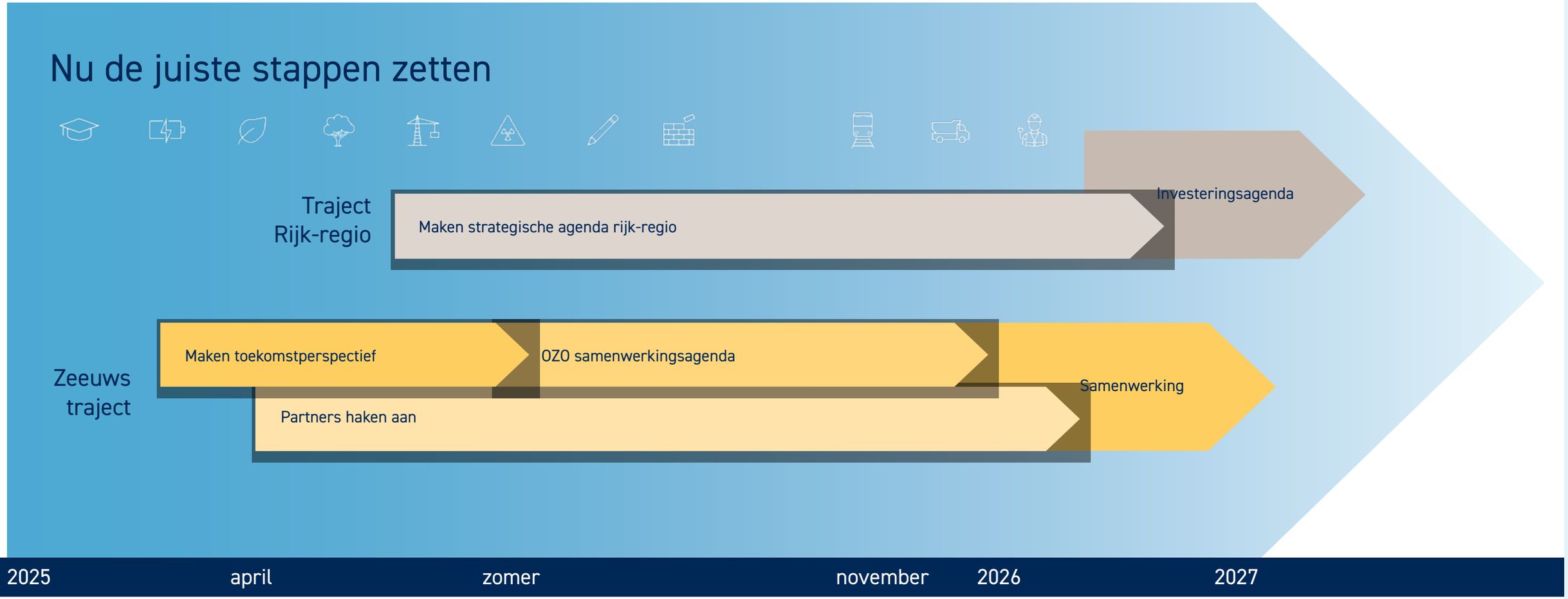

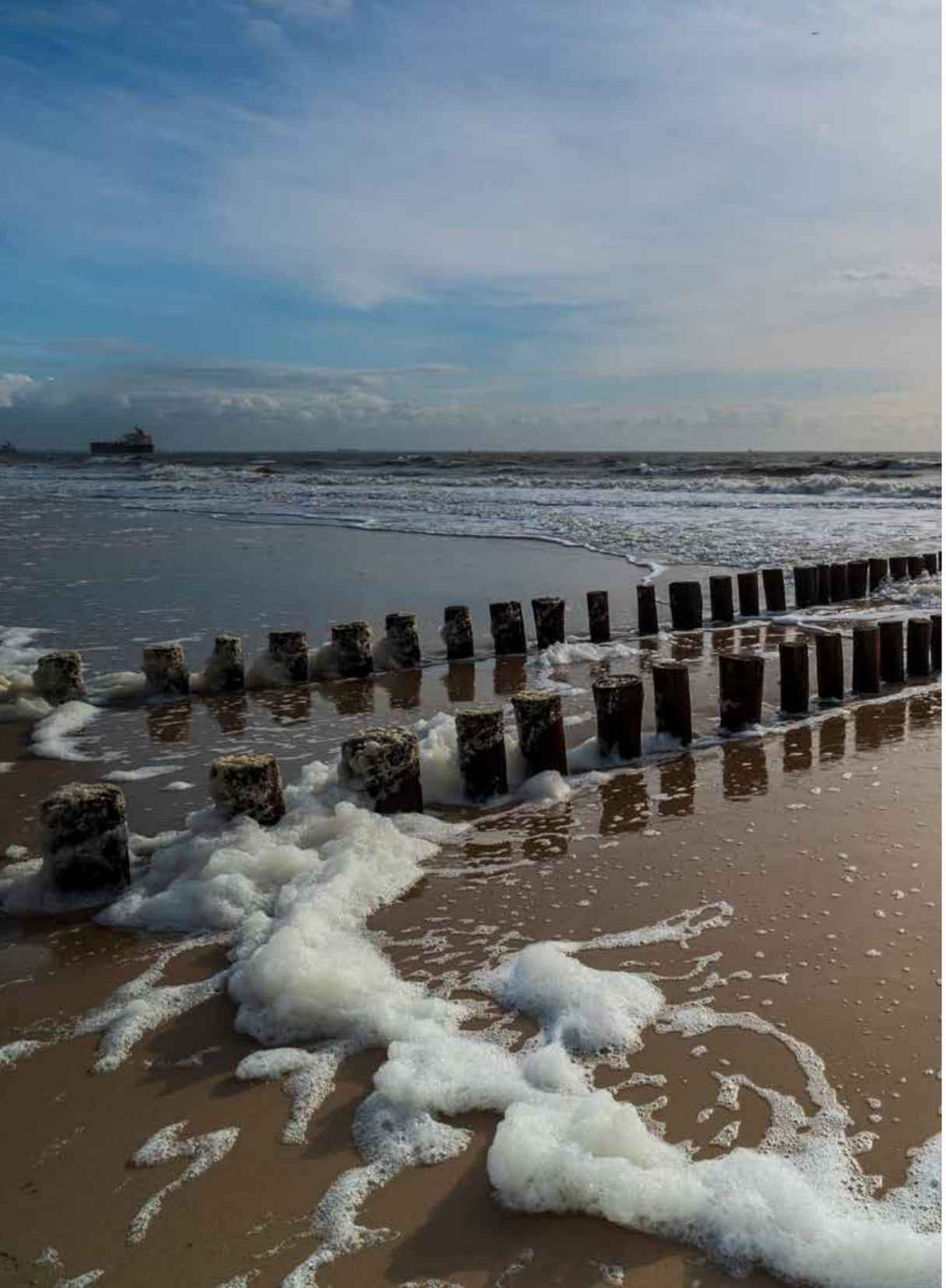

colofon

Uitgave Overleg Zeeuwse Overheden | **Tekst** Overleg Zeeuwse Overheden | **In opdracht van** Overleg Zeeuwse Overheden | **Ontwerp & opmaak** Urban Heroes | **Drukwerk** Drukkerij Meulenberg | **Fotografie** Beeldbank Provincie Zeeland, Damen, DOW, Evert van Moort, HZ University of Applied Sciences, Johan van der Heijden, Marcelle Davidse, Mechteld Jansen, Shutterstock, University College Roosevelt, Waterschap Scheldestromen |
Illustraties Sinc Agency, RO&AD | **Website** Zeeland2050.nl

De eerste partners hebben zich gemeld bij de Zeeuwse overheden. Wie volgt?

Hier uw logo?
Meld u aan via
2050@zeeland.nl